

ILK YOSHDAGI BOLALARDA BADIY-IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Muxsinova Umriya Barnoyevna, Buxoro davlat universiteti
Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi
umriyamuxsinova1990@gmail.com

Annotatsiya: Ijodiy qobiliyatlar muhim, shuning uchun ularni erta bolalikdan shakllantirish lozim. Ko'pincha ota-onalar bolaning aql-zakovati, mantiqiyligi va xotirasini rivojlantirishga ustunlik berishadi, lekin ijodkorlik haqida unutishadi. Bu katta xato. Ijodiy va mantiqiy fikrlash bir-biriga qarama-qarshi emas, balki bir-birini to'ldiradi. Bunday bilimlar bolaga murakkab ta'sir ko'rsatadi. Ular kuzatish, tasavvur, fikrlash, xotira, hissiy intellektni rivojlantirishga hissa qo'shadilar. Agar siz ijodkorlikni qo'llasangiz, maktabda o'qish jarayoni ancha samarali bo'ladi. Shuning uchun ijodiy rivojlanish intellektual va jismoniydan kam emas. Ushbu maqolada ilk yoshdagi bolalarda badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodlari haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: shaxs, ijodiy qobiliyat, usullar, individual xususiyatlar, estetik tarbiya, musiqa.

МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА

Мухсинова Умрия Барноевна, Преподаватель кафедры дошкольного образования
Бухарский государственный университет
umriyamuxsinova1990@gmail.com

Аннотация: Творческие способности важны, поэтому их следует формировать с раннего детства. Часто родители ставят во главу угла развитие интеллекта, логики и памяти ребенка, но забывают о творчестве. Это большая ошибка. Творческое и логическое мышление не являются противоположностями, а дополняют друг друга. Такие знания оказывают комплексное воздействие на ребенка. Они способствуют развитию наблюдательности, воображения, мышления, памяти, эмоционального интеллекта. Обучение в школе будет более эффективным, если вы будете использовать творческий подход. Поэтому творческое развитие не уступает интеллектуальному и физическому. В данной статье описаны методы развития художественно-творческих способностей детей первого возраста.

Ключевые слова: личность, творческие способности, методы, индивидуальные особенности, эстетическое воспитание, музыка.

METHODS OF DEVELOPING ARTISTIC AND CREATIVE ABILITIES IN CHILDREN OF EARLY AGE

Umriya Barnoyevna Muxsinova, Lecturer at the Department of Preschool Education
Bukhara State University
umriyamuxsinova1990@gmail.com

Abstract: Creative abilities are important, so they should be formed from early childhood. Often, parents prioritize the development of the child's intelligence, logic and memory, but forget about creativity. This is a big mistake. Creative and logical thinking are not opposites, but complement each other. Such knowledge has a complex effect on the child. They contribute to the development of observation, imagination, thinking, memory, emotional intelligence. Learning at school will be more effective if you use creativity. Therefore, creative development is no less than intellectual and physical. This article describes the methods of developing artistic and creative abilities of children of the first age.

Key words: personality, creative ability, methods, individual characteristics, aesthetic education, music.

KIRISH. Ko'pincha, ko'plab ota-onalar farzandini ijodiy shaxs sifatida ko'rishni orzu qiladilar, lekin shu bilan birga ular o'zlari ham hech narsani o'zgartirishga intilmaydilar. Va

agar ota-onalar ma'lum ijodiy qobiliyatlarga ega bo'lsa, unda bu juda zo'r - siz ajoyib oilaviy ijodiy tandemni olishingiz mumkin. Xo'sh, agar taqdirning irodasiga ko'ra, ijodkorlik sizning kuchingizdan uzoqda bo'lsa, unda bu muhim emas va bu holatda xafa bo'lmaslik kerak. Siz hali ham sevimli bolangizga yordam berishingiz mumkin. Asosiysi, bu masala bo'yicha katta istak va tegishli bilimga ega bo'lish. Kichkina ixtirochining mutlaqo beg'ubor fantaziyalarini ibtidoiy narsa sifatida qabul qilmang, bolaning har qanday fantaziyasi ijodkorlikning yashirin donasi ekanligini unutmang. Shuningdek, bolalar ertaklariga kulmaslik kerak. Chunki ijodkor bola oddiy narsalarni boshqa tomondan ko'ra oladi. Agar u rasmda aytaylik, baliq ko'rinib turganini aytsa, uni qoralashga va jazolashga urinmaslik lozim: choynak, stol emas, balki sakkizoyoq va hokazo. Tabiiyki, kichikintoy stol va choynak qanday ko'rinishini va ular rasmda qanday ko'rsatilganligini juda yaxshi tasavvur qildi, u shunchaki orzu qilmoqchi edi. Shuni unutmangki, bu yoshdagi bolalar narsalarning umumiy qabul qilingan tushunchasini idrok qilishni xohlamaydi, aksincha, tasavvurga erkinlik berishni xohlaydi Yanush Korchak Inson qobiliyatlari muammosi har doim odamlarda katta qiziqish uyg'otgan. Holbuki, ilgari jamiyatda kishilar ijodini o'zlashtirishga alohida ehtiyoj bo'lmagan. Iste'dodlar o'z-o'zidan paydo bo'lib, o'z-o'zidan adabiyot va san'at durdonalarini yaratdi: ular ilmiy kashfiyotlar qildilar, ixtiro qildilar va shu bilan rivojlanayotgan insoniyat madaniyatining ehtiyojlarini qondirdilar.

ADABIYOTLAR TAHLILI.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual salohiyatlarini oshirish masalalari bilan BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari – 2030" dasturi, Erasmus + Capacity Building Project dasturi, IMEP loyihasi, yagona Yevropa ta'lim hududi ham alohida dastur asosida izchil shug'ullanmoqda.

Xalqaro miqyosda maktabgacha ta'lim sohasida kechayotgan islohotlar, fan va texnikaning ilg'or tajribalarini jadallik bilan amaliyotga qo'llash maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "2030-yilgacha barcha o'g'il bolalar va qiz bolalar uchun kichik yoshdagi bolalarni rivojlantirish, parvarishlash va maktabgacha o'qitishning sifatli tizimlaridan ular boshlang'ich ta'limni olishga tayyor bo'lishlari maqsadida bimalol foydalanish imkoniyatini ta'minlash"lga ma'sul bo'lgan tarbiyachi pedagoglarning mahorati, kasbiy kompetentligi hamda kreativ potensialini takomillashtirishni taqozo qilmoqda¹.

M.B.Hakimova maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar teatrining ijodiy rivojlanishini ta'minlash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U bolalarning dramatik qobiliyatlarini rivojlantirishda teatr san'atining o'рни va ahamiyatini asoslab bergan. G.A.Axmedova maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqaviy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda an'anaviy va zamonaviy musiqiy vositalardan foydalanish masalalarini tadqiq etgan².

Ijodiy shaxsni shakllantirish hozirgi bosqichda pedagogik nazariya va amaliyotning muhim vazifalaridan biridir. Uning rivojlanishi maktabgacha yoshdan samaraliroq boshlanadi. V.A. aytganidek Suxomlinskiy: "Bolalarning qobiliyatlari va iste'dodlarining kelib chiqishi. Tasavvur bilan aytganda, eng nozik iplar barmoqlardan chiqadi - ijodiy fikr manbai bo'lgan oqimlar. Boshqacha qilib aytganda, bolaning qo'lida qanchalik mahoratli bo'lsa, bola shunchalik aqlli bo'ladi. " Ko'p o'qituvchilarning fikriga ko'ra, barcha bolalar qobiliyatli. Shu sababli, vaqt o'tishi bilan bu qobiliyatlarni sezish, his qilish va bolalarga ularni amalda, haqiqiy hayotda namoyish etish imkoniyatini berish uchun imkon qadar tezroq harakat qilish kerak. Kattalar yordamida badiiy va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirgan holda, bola yangi asarlar yaratadi (rasm, dastur). Har safar biron bir ob'ektni yaratish usullarini sinab ko'rganida, o'ziga xos bir narsa paydo bo'ladi. O'zining estetik rivojlanishida maktabgacha tarbiyachi elementar vizual-sezgi taassurotidan etarli darajada vizual va ifodali vositalarga ega asl tasvirni (kompozitsiyani) yaratishga o'tadi. Shunday qilib, uning ishlashi uchun asos yaratish kerak. Bola qanchalik ko'p ko'rsa, eshitsa, boshdan kechirsa, uning tasavvuridagi faoliyati shunchalik

¹ Mirzayeva Dilfuza (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALAR IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHGA OID ILMIY TADQIQOTLAR TAHLILI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2 (15), 4-14

² Mirzayeva Dilfuza (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALAR IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHGA OID ILMIY TADQIQOTLAR TAHLILI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2 (15), 4-14

muhim va samaraliroq bo'ladi. Bolalikda ma'lum bo'lganidek, bolaning hayollari va hayollari juda muhim rol o'ynaydi. Ammo qancha odam bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish kerakligini o'ylaydi. Afsuski, ko'pchilik kattalar bolaning hayollarini rivojlantirishga etarlicha e'tibor bermaydi, bu esa kelajakda bolalarning imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklaydi³.

Ijodkorlik har bir inson hayotida juda muhim rol o'ynaydi. Tasavvur va fantaziya har ikki munosabatlarda ham, ishda ham odamlarga yordam beradi, lekin eng muhimi, ijodiy insonlar har qanday biznesda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradigan o'zligini namoyon eta oladi. Shunday qilib, agar bola tasavvurning yetishmasligidan aziyat chekmasa ham, ota-onalar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor berishlari kerak. Psixologlar sizning tasavvurlaringiz qanday darajada rivojlanayotganini va bolaning fikrlash tarzini belgilashga imkon beruvchi o'yin shaklida maxsus testlarni ishlab chiqdi. Ba'zi bolalar tasavvur kuchi bilan harakat qilishadi, boshqalari esa xotiraning tasvirini suratga olishga moyil. Ba'zan bolalar bunday o'yinlarda qatnashishni rad etishadi, bu esa bolaga alohida yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish ham katta rol o'ynaydi.

Ota-onalar bolaga nafaqat rivojlanish imkoniyatini berishlari, balki faol ishtirok etishlari kerak. Hech qanday holatda bolaga bosim o'tkaza olasiz, unga o'yinni o'ynashga yoki amaliy san'atda ishtirok etishga imkon bera olasiz. Xususan, bu xato musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish bilan ruxsat etiladi. Bolaning musiqaga bo'lgan qiziqishi etarli emasligi sababli, ota-onalar uni musiqa maktabiga berishga shoshilishadi. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish vositasi sifatida deyarli barcha atrofdagi narsalar va vaziyatlardan foydalanishingiz mumkin. Ijodkorlik yaratishni, yaratishni anglatadi. Shuning uchun bolaning darslaridagi asosiy maqsad - uni qanday qilib tasvirlashni o'rgatish va oxirida nimani kashf etganini tushunishdir. Ba'zida, biz bilmagan holda, o'yin va muloqot orqali bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiramiz. Ammo, barkamol rivojlanish uchun mustahkamlik va uslubiyat zarur. Masalan, rivojlanish o'yinlarini o'ynab, bolani to'yga keltirmang. Agar qiziqish sizni zaiflashtira boshlaganini his qilsangiz, o'yinni qoldiring. Ammo uzoq muddatli tanaffuslar ham amalga oshirilmaydi. Bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish dasturini yaratishning eng yaxshi usuli. Dasturda rivojlanishning barcha usullari - vizual, og'zaki va amaliy bo'lishi kerak. Vizual usullar har qanday suratlarini ko'rish, chizilgan yoki haqiqiy ko'rishni o'z ichiga oladi. Masalan, bulutlarni o'rganayotganda, ular nimaga o'xshashligini aniqlang. Og'zaki usullarga aloqa, hikoyalar, suhbatlarning turli shakllari kiradi. Misol uchun, ertaklarning birgalikdagi tarkibi, o'z navbatida, bir uchastka bo'yicha hukmni o'ylaydi. Amaliy usullar o'yinlarni, turli modellarni yaratish va ulardan foydalanishni va rivojlanish mashqlarini bajarishni o'z ichiga oladi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR. Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish usullari: Bolalarda ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishiga bolalar bog'chasida yetarlicha e'tibor beriladigan bolalar faoliyatining turli turlari ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ammo agar sizning chaqalog'ingiz ushbu muassasaga bormasa, bu ham muammo emas. Buni uyda ham o'zingiz qilishingiz mumkin. Va bu umuman qiyin emas, aksincha, bu juda hayajonli va qiziqarli hisoblanadi. Haqiqatan ham ijodkorlik nima? Ijodiy qobiliyatlar - bu shaxs sifatining individual xususiyatlari bo'lib, u turli ijodiy faoliyatni amalga oshirish muvaffaqiyatini belgilaydi. Ijodkorlik elementi inson faoliyatining har qanday turida bo'lishi mumkinligi sababli, nafaqat badiiy ijod, balki texnik ijodkorlik, matematik ijodkorlik va hokazolar haqida ham gapirish o'rinli bo'ladi. "Maktabgacha ta'lim kontseptsiyasi" ta'kidlaydiki, shaxsiy madaniyatning asosini shakllantirishda tasavvur va unga asoslangan ijodkorlik, mustaqil harakat qilish qobiliyati ko'rinishidagi o'zboshimchalik, bolaning dunyoda faol harakat qilish zarurati kabi asosiy shakllantiruvchi shaxslar hisoblanadi, tug'iladi va rivojlanadi. Ijodiy tasavvur, o'zboshimchalik va mustaqil harakat qilish zarurati o'sib borayotgan shaxsning o'ziga xosligi va o'ziga xosligini ifodalovchi maxsus tizimni tashkil etuvchi shaxsning o'ziga deb ataladi.

³ Axmedova, N. E., & Nuriddinova, M. M. Q. (2023). BOLALARNI IJODIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(3), 755-760.

Nima uchun o'zi ijodkorlik kerak? Psixolog, pedagoglarni ta'kidlashicha, ijodiy sevimli mashg'ulotlar yoshidan qat'iy nazar odamlarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ammo bolalar uchun dunyoni tushinishda ayniqsa muhimdir. Kundalik hayotga ijodkorlikni kiritish, bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish uchun ba'zi sabablar mavjud. Ijodkorlik psixika uchun yaxshi. Sahnalashtirilgan o'yin bolalarning eshitgan asar yoki ertakdan olgan tasavvurlarini mustaqil ifodalash hamda mashq qilish imkonini beradi. Bu o'yinlar bo'larida iroda, intizom, o'z harakatlarini boshqalarning harakatiga muvofiq amalga oshirish kabi sifatlarni tarbiyalashda samarali vosita hisoblanadi.

Sahnalashtirish bolalarni qayta so'zlashga o'rgatish usullaridan biridir. Ba'zi bir bolalarda badiiy asaradan olingan parchani qayta so'zlab berishga hohish ham qiziqish ham bo'lmaydi, ammo unga o'yin usuli kiritilishi bilan bola asardagi rolga kirib, o'sha asar mazmunini juda yaxshi aytib berishga harakat qiladi.

Bunday o'yinda bola o'zini o'sha asardagi qaxramon o'rnida his etib, uning sezgi, kechinmalari dunyosiga chuqurroq kirib boradi. Badiiy asarlarni qahramonlar tilida so'zlab berish boladagi xayolni rivojlantirishga yordam beradi va asar qahramonida mavjud bo'lgan ijobiy sifatlarni egallashga intiladi. Sahnalashtirilgan o'yinda badiiy asarning g'oyaviy mazmuni bolalar tomonidan chuqurroq anglab olinadi.

Ertak yoki hikoyadagi mazmun bolalarga yaqin, ularning yoshi va qiziqishiga mos, tushunarli bo'lib, bola unga kirishib ketgan taqdirdagina asardagi obraz va harakatlar to'g'ri aks ettiriladi. Shuning uchun u yoki bu badiiy asar bo'yicha sahnalashtirilgan o'yin o'tkazishdan oldin tarbiyachi asarning mazmunini aks ettirishga yordam beradigan tayyorgarlik ishini o'tkazishi kerak. Bu ish oldindan bir qator mashg'ulot va o'yinlar o'tkazish orqali amalga oshiriladi. Didaktik o'yin ta'lim bilan bevosita bog'liq bo'lib, unga yordam beradi. Didaktik o'yin - bu maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va imkoniyatlariga mos keladigan ta'lim berish metodidir. Tajribali tarbiyachi bu o'yindan passiv bolalarni jamoaga aralashtirish, har xil rejarlar, vazifalarni qo'rqmasdan bajarishlari uchun foydalanadi.

Bolalarni musiqa tinglash, qo'shiq kuylash, musiqa ostida ritmik harakatlarni bajarish, bolalar cholg'u asboblari jo'r bo'lish faoliyatlari yordamida ijodiy qobiliyatlarini shakllantirib borish;

Musiqa san'ati estetik tarbiyaning muhim omili bo'lib, garmonik rivojlangan shaxsning kamolotga erishishi uchun unga muhim ta'sir etuvchi jarayondir. MTMda, oilada musiqa mashg'ulotlarini qoniqarli uyushtirish, yosh avlodning ichki dunyosini boyitish va san'atni to'g'ri tushinishidagi yagona yo'ldir. Musiqa ayni bir vaqtning o'zida ham fan ham san'atdir.

Musiqaviy estetik tarbiya masalalari bugungi kunda muhim ahamiyatga ega. Bola shaxsining shakllanishi jarayonida uning estetik madaniyat asosidagi har tomonlama badiiy rivojlanishi tarbiyachidan jiddiy mas'uliyat talab qiladi. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalardagi musiqa tarbiyasi bolaning mehnatga, Vatanga va burchga muhabbatni shakllantiradi, tarbiyalaydi, hamda uning butun hayoti mobaynida unga hamroh bo'lib boradi.

Hozirgi kun talabi maktabgacha ta'lim muassasalari oldiga musiqiy- estetik tarbiya berish borasida aniq vazifalarni qo'yadi:

- bolalarni tabiat go'zalliklarini, badiiy asarlarni idrok etish;

- estetik did va hissiyotni shakllantirish;

- hayotda go'zallik tushunchasini to'liqligicha anglashni o'rgatish;

- bolalarga badiiy ijodkorlikni shakllantirish;

- bolalarda go'zallikni o'z hayotlariga, o'z faoliyatlariga olib kirishni o'rgatish va hokazo.

Estetik tarbiyaning maqsadi bolalarda estetik his-tuyg'u va fikrlarni rivojlantirish, go'zallikni ko'ra bilish va ulardan zavqlana olishdan iborat, deb tushuniladi.

Aslida estetik tarbiyaning maqsad va vazifalari bu bilan chegaralanib qolmaydi, tarbiyalanuvchilarni go'zallik va xunuklikni, yuksaklik va tubanlikni, shodlik, kulfatni anglash va ko'ra bilishga o'rgatadi. Estetik tarbiya umuminsoniy va milliy qadriyatlar qaror topishiga xizmat qiladi. Ayonki, tarbiya inson ongiga, his-tuyg'ulariga, tasavvuriga, e'tiqodiga, dunyoqarashiga, xatti-harakatlariga, xulq-atvoriga ta'sir o'tkazadi.

Bolalarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda qator metodlardan foydalanish mumkin. Ilk yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda asosiy usul bu didaktik o'yinlardan foydalanishdir.

Didaktik o'yinga ba'zi bir darsliklarda quyidagicha ta'rif beriladi.

Didaktik o'yin – bu aqliy faoliyatni tarbiyalashning qimmatli vositasi bo'lib, u boladagi intellektual jarayonlarni tezlashtiradi.⁴ Didaktik o'yin bolalarga har qanday o'quv materialini qiziqarli va oson o'rganishga yordam beradi.

Bolalar bilan “Til va nutq” markazida **“Daraxt”, “Qor parchalar uchmoqda”, “Baland-past”, “Qo'g'irchoqni uxlatamiz” “Tish shifokori”, “Atrofimizdagi tovushlar”, “Teshaning ovozi”, “So'z tanla”** kabi o'yinlari orqali bolalarning nutqiy ijodkorligini oshirishda foydalanish mumkin.

Masalan **“Daraxt”** o'yinini o'tkazish tartibini quyidagicha olib borish mumkin bo'ladi va aniq maqsad bilan amalga oshiriladi. Ushbu o'yinni o'tkazishdan maqsad, bolalarning so'z boyligini oshirish, ularda ko'rish va eshitish qobiliyatini rivojlantirishdir.

O'yin jarayoni quyidagicha o'tkaziladi. Tarbiyachi daraxt haqida matn o'qiydi va matnda tasvirlangan narsalarni suratda bolalarga ko'rsatadi.

**Osmonda quyuq bulutlar,
Yerda Esa ko'm-ko'k daraxtlar,
Daraxtda barglar,
Daraxt pastida Esa gullar.**

Keyin Esa bolalardan daraxtning tagida nima bor, osmonda-chi deb so'rash mumkin.

Quyida markazlar bilan ishlaganda qanday didaktik o'yinlardan foydalanish mumkinligini N.Erxonova va Z.Ro'ziyeva “Didaktik o'yinlar” amaliy qo'llanmasida bir nechta misollar bilan ko'rsatib o'tgan.

2) “Qor parchalar uchmoqda”

Maqsad: Tog'ri nafas olishni o'rgatish, lab mushaklarining faol ishlashini rag'batlantirish.

O'yin jarayoni: pedagog tashqarida qor yog'ayotganligini va qor parchalari uchayotganligini aytadi. Stol ustiga paxtadan mayda dumaloq bo'lakchalar qo'yadi. Bolalarga mana shu paxta bolaklarini qor deb tasavvur qilishni va uni puflab uchirishni aytadi. Tarbiyachi korsatib berganidan keyin bolalar qor parchasini puflab uchiradilar.

3) “Baland-past”

Maqsad: Bolalarga ovozning kuchi haqida tushuntirish, ularni ovozni o'zgartirish ko'nikmasini shakllantirish.

O'yin jarayoni: Tarbiyachi katta va kichik o'yinchoq mashinani o'yin uchun tayyorlaydi. Katta mashina yurganida qanday signal chaladi? Bi-bii, bi-bii-biiip. Bolalar tarbiyachining ovozini qaytaadilar. Kichik mashina yurganida qanday ovoz chiqaradi? Bi-bi. Kichik mashina sekinroq ovoz chiqaradi. Bolalar tarbiyachining ovozini yana qaytaradilar. Endi esa bolalar e'tiborliroq bo'ladi, tarbiyachi katta mashinani ko'rsatganida qattiqroq bip-bip deydilar, kichkina mashina ko'rsatganida sekinroq bip-bip deydilar.

4) “Qo'g'irchoqni uxlatamiz”

Maqsad: tarbiyalanuvchilarning eshitish qobiliyatini rivojlantirish, ularning so'z boyligini oshirish.

O'yin jarayoni: tarbiyachi qog'irchoqni aravachaga soladi va bolalardan uni uxlatish uchun qanday so'zlar aytish kerakligini so'raydi. Har bir bola ozicha qogirchoqni uxlatish uchun gaplar aytadi. Qog'irchoqcha uxlaganidan keyin esa tarbiyachi endi pastroq ovozda gapirish kerakligini, baland ovoz qogirchoqni uygotib yuborishi mumkinligini tushuntiradi. Bolalar bilan past ovozda gaplashadi, qog'irchoqcha uyg'onganidan keyin esa ovozni balandroq qilib gapirish mumkin boladi.

5) Tish shifokori

Maqsad: bolalarning kasblar haqidagi tasavvurlarini boyitish, ularning so'z boyliklarini

⁴ Tarbiyachi kitobi. Didaktik o'yinlar. Amaliy qo'llanma. N.Erxonova, Z.Ro'ziyeva. -T.: “Evrika” Nashriyot matbaa uyi, 2022-yil

oshirish

O'yin jarayoni; tarbiyachi guruhga tish shifokori kelganligini aytadi. Shifokor guruhdagi bolalarning tishlari sog'lommi yoki kasalligini aniqlamoqchi, demak, buning uchun og'zimizni a-a-a-a-a deb ochib turishimiz kerak deydi. Shifokor har bir bolaning og'zini ochib ko'rib chiqadi. Bolalar esa a-a-a-a-a deb turadi

6) "Atrofimizdagi tovushlar"

Maqsad: bolalarga A O U harflarini to'g'ri talaffuz qilishni o'rgatish.

O'yin jarayoni: pedagog bollarga atrofimizda turli ovozlarning borligini va bu gal ayrim tovushlarni birgalikda talaffuz qilishlarini aytadi. Bolalar, chaqaloq yig'laganida u qanday ovoz chiqaradi? A-a-a-a-a, qaytaramiz a-a-a-a-a. Ayiqchani tishi og'risa u qanday ovoz chiqaradi? O-o-o-o-o, o-o-o-o-o. Samalyot osmonda uchayotganida esa u-u-u-u-u degan ovoz eshitiladi. Bolalar qani endi u-u-u-u-u deb qaytaramiz. Pedagog bolalarning tovushni imkon qadar cho'zibroq talaffuz qilishlariga e'tibor beradi.

7) "Teshaning ovozi"

Maqsad: tarbiyalanuvchilarning eshitish qobiliyatini kuchaytirish

O'yin jarayoni: tarbiyachi kichkinagina teshacha olib bolalarning oldida uni taxtaga uradi va qanday ovoz chiqayotganligini so'raydi. Bolalar teshaning ovozini eshitganlari asosida taq-taq-taq deb aytib berishlari kerak.

8) "So'z tanla"

Maqsad; tarbiyalanuvchilarning nutqini rivojlantirish, ularning so'z boyligini oshirish

O'yin jarayoni: tarbiyachi turli hayvonlar suratlarini ko'rsatadi, bolalar suratlarga qarab osha hayvonga mos so'z aytishi kerak.

Ayiq(qanaqa?)...(yumshoq, oq, qora)

Bo'ri(qanaqa?)....(kulrang, jahldor)

Mushuk(qanaqa?)...(jigarrang, yumshoq, miyovlaydi)

Kuchuk(qanaqa?)...(qora rangda, tez yuguradi)

Matematika, qurish-yasash va konstruksiyalash markazida ham o'yinlardan oqilona foydalanilsa bolalarning dastlabki matematik bilimlarini to'g'ri shakllantirish mumkin.

1) "To'g'ri sana"

Maqsad; Bolalarning sonlar haqidagi bilimlarini mustahkamlash

O'yin jarayoni; bolalar doira shaklida turib oladilar. Pedagog ularga koptok otadi va bir sonidan boshlab sanaydi. Koptikni ilib olgan bola keying sonni aytadi va koptokni sherigiga otadi. O'yin barcha ishtirokchilar son aytib yana o'ndan birgacha teskari sanaguncha davom etadi.

2) "Ko'pmi yoki kam"

Maqsad: bolalarning ko'p, kam, bitta kabi so'zlarning ma'nosini yaxshiroq tushunishlariga yordam berish

O'yin jarayoni; boladan xonada bitta, nima ko'p, nima kam ekanligi so'raladi. Keying boladan esa qaysi rangdagi buyumlar ko'p, qaysi rangdagi buyumlar kam ekanligi so'raladi. Bolalar stullar ko'p, stol kam, o'yinchoqlar ko'p, kitoblar kamroq deb javoblar beradi.

3) "Tez hisobla"

Maqsad; bolalarning sonlar haqidagi bilimlarini mustahkamlash.

O'yin jarayoni: pedagog olmaxon, quyon va ayiqning soni va ularga yeguliklar sonini hisoblab ko'rishni bolalarga taklif qiladi. Bolalar quyon 4ta, sabzi ham 4 ta, demak yetadi, olmaxon 5ta, yong'oq esa 4ta ekan, demak bitta yetmaydi deb aytishlari kerak.

4) "Jo'jalar va tovuqlar o'yini"

Maqsad: bolalarning qo'shish va ayirish haqiagi bilimlarini mustahkamlash

O'yin jarayoni: pedagog bugun sizlar bilan tovuq fabrikasiga boramiz deb aytadi. Bolalar yoniga jo'jalar va tovuqlar o'yinchoqlari qo'yiladi. Pedagog tovuqlar 5ta ekan, jo'jalar esa 4ta, jo'jalar ham 5ta bo'lishi uchun nima qilishimiz kerak deb so'raydi. Bolalar esa yana 1ta jo'ja qo'shish kerakligini aytadi. Pedagog yana 1ta jo'ja qo'shadi va jo'jalar soni 5ta bo'ladi. O'yin

shu tariqa davom etadi.

5) "Tirik sonlar"

Maqsad: bolalarning 1dan 10gacha bo'lgan sonlar haqidagi bilimlarini boyitish

O'yin jarayoni: pedagog bolalarga turli sonlar yozilgan kartochkalarni beradi. Bolalar qator bo'lib turadilar, pedagog aytgan son qatordan chiqadi va boshqa joyga o'tadi. U o'zidan keying sonni ciqarishi ham mumkin.

San'at markazida amalga oshirilgan o'yinlar, to'g'ri qo'yilgan maqsad esa bolaning ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarishda turtki bo'ladi.

1) "Quyoshjon ko'rin"

Maqsad: bolalarning loy ishi bo'yicha tajribalarini oshiris, ularda ijodkorlikni rivojlantirish

O'yin jarayoni: tarbiyalanuvchilar quyosh haqida gapirib beradilar. Keyin esa, quyosh va uning nurlarini plastilin yordamida yasab beradilar.

2) "Buvimga gudasta"

Maqsad: bolalar mas'uliyatli bo'lishni o'rganadi, tasavvuri kengayadi.

O'yin j: bolalar turli guldastalar suratlarini tomosha qiladilar va o'zlari ham rangli qog'ozlardan guldasta yasaydilar.

3) "Quyoshjon"

Maqsad: bola ixtiyoriy kompozitssiyalarini yaratishi mumkin, xamir bilan ishlash bo'yicha texnik ko'nikmaga ega, bir nechta qismlarni qanday joylashtirishni biladi.

O'yin jarayoni: bolalar quyosh va uning xususiyatlari haqida gapirib beradilar. Keyin esa xamiran quyoshning shaklinni yasab beradilar

4) "Hayvonlar"

Maqsad: bolalarning uy hayvonlari va yovvoyi hayvonlar haqidagi bilimlarini mustahkamlash. ularning rasavvurlarini boyitish

O'yin jarayoni: boallar turli hayvonlar suratlarini ko'radilar, ularning nomlarini aytadilar. Keyin esa o'sha hayvnning suratlarini qaychida ksib oq qogozga yelim yordamida yopishtiradilar

5) "Mening xonam"

Maqsad: bolalarning rasm chizishdagi texnik mahorati oshadi, tasavvurlari kengayadi.

O'yinda bolalar "mening xonam" mavzusida qisqacha gapirib beradi. Xonada qanday jihozlar bor, qaysi jihoz ularga ko'proq yoqadi, bu haqida ham aytadilar. Keyin esa hamma o'z xonasining suratini chizadi.

XULOSA. Bolalarning shaxs sifatida tarbiyalash uchun ta'lim jismoniy va ongli tarbiya uyg'unlikda olib borilishi kerak. Bu maqsadga erishish uchun to'g'ri tashkillashtirilgan didaktik mashg'ulotlar asosiy vazifani bajaradi. Estetik tarbiya maktabgacha yoshdagi bolalarda go'zallikni tushunish, uni his qilish, yaxshi va yomonni, badiiy san'at turlarini farqlay olish va ularga ijodkorona yondashishga yo'naltirilgandir.

Xulosa qilib aytish mumkinki, zamon bilan hamnafas bo'lishda, bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda to'g'ri maqsad qo'yilgan didaktik o'yinlar asos vazifasini bajaradi va bolaning kelajakda uchrashi mumkin bo'lgan muammoli vaziyatlarni mustaqil yechishiga zamin hozirlaydi.

Adabiyotlar:

1. Altshuller G.S. Ijodkorlik aniq fan sifatida. M., 1979.S. 10-60.
2. Antonova, Yu.A. Bolalar va ota-onalar uchun qiziqarli o'yinlar va o'yin-kulgilar / Yu.A. Antonova. M: 2007. 280 -288 b.
3. Belova E. S. P. Torrens testidan foydalangan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy salohiyatini aniqlash // Psixologik diagnostika. 2004. No 1. S. 21-40.
4. Boy V., V. Nyukalov. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish (bolalar bog'chasida TRIZ), 2008. 17-19-betlar
5. Venger N.Yu. Ijodkorlikni rivojlantirish yo'li. - maktabgacha ta'lim. -1982 #11. 32-38-betlar.

6. Vygotskiy L.N. Maktabgacha yoshdagi tasavvur va ijodkorlik. - Sankt-Peterburg: Ittifoq, 1997. 92 str.
7. Dyachenko O.M., Veraksa N.E. Dunyoda nima bo'lmaydi. - M.: Bilim, 1994 yil.
8. Ermolaeva-Tomina LB Badiiy ijod psixologiyasi: Universitetlar uchun darslik. - M.: Akademik loyiha, 2003. C. 2-304
9. Efremov V.I. TRIZ asosida bolalarni ijodiy tarbiyalash va o'qitish. - Penza: Unicon-TRIZ, 2000 yil.
10. Mirzayeva Dilfuza (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALAR IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHGA OID ILMIY TADQIQOTLAR TAHLILI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2 (15), 4-14.
11. Axmedova, N. E., & Nuriddinova, M. M. Q. (2023). BOLALARNI IJODIY QOBILYATINI RIVOJLANTIRISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(3), 755-760.